

دەدەقۇر قۇد ٧

ادبی مېجلە

بىر يېنجى اىل-يئددى اينجى نىمەت بېرى ٤ تو من آيلقىچى مېجلە ٥٩-١١-٣٩

بىر پارا آخماق سۆزۈن دوونن اشىيتدىم ناھار
او تانمادان دىيىردى : « حاجى سرمایىدەر
بو أىل لىرى گۇرۇرسن ايندى چالىبىدى قابار
بو غاز سنىن أىل بىزىيم . . . » بولىمىدى بىسىلىقە
بوردا لوتى منم - من بىغداددا كور خليلە

او خویا جاق سیز :

- ۱ - انقلاب گون لریندن
 ۲ - دده قورقود بالالاری انقلابی او شاقلار او جون
 ۳ - قاراجیق چوبان
 ۴ - قارداش آرزی سی
 ۵ - کونلوم ایستر ، کوئرپه شیکار گلمیشدی
 ۶ - دنیا علمی فکری دده قورقودون پارانها سی حققینده
 ۷ - نامه‌ای از خونین شهر ، تفمک
 ۸ - رومانتیک ادبیات میزدان :
 محمد هادی
 ۹ - قارداش لار ، من
 ۱۰ - معاصر آورکیه انقلابی عاشیقلاریندان :
 عاشیق احسانی
 ۱۱ - فقهاء ظلوم کتابی
 ۱۲ - بوردا لوئی مهـ - من ، بغراددا کور خلیفه (طـ.زـ)
 ۱۳ - حضرت محمد (ص) و عاشیقلار
 ۱۴ - سمبولیک ناغیل لاردان : « گونش »
 ۱۵ - خارجی نولکه لرین آذر با یجان حققیندا یازدیغی شعرلر : آزادیق قهرمانلاری
 ۱۶ - آرزوی قمیر داستانی
 ۱۷ - باغری قان داغی (حکایه ، تاریخ)
 ۱۸ - آنا تبریزیم (شعر)
 ۱۹ - ساو الان ،
 ۲۰ - (طـزـ)
 ۲۱ - بهمن بن یمرهی دوقموزی (حاصارلی)
 ۲۲ - بهمن آیی

شاه خطائی

نویسنده : م . کریمی

از سری تک نگاریهای مجله دده قورقود منتشر شد :

در این کتاب آثار و زندگی شاه اسماعیل خطائی

نقد و بررسی شده

قیمت ۵۰ ریال

* «انقلاب گون لویندن»:

۵۶۱۱۰۲۹

پاشلاندی یوزلر بانکی، سینما، دولتی

موسسه لور او تا چکیلڈ

یوز ۱۰۰ نفر تهرانی شهربانی مأمور لاریندان تبریزه وارد اولدولار

بو گون تهراندان گلن مامولارین سایی ۴۰۰ نفره چاندی واونلار

شهرین حساس نقطه‌لرینده مستقر اول دو لار

بو گون تبریزین شهیدلارینین قیرخى اولماغىنا سېب ۲۱ شەھرە

انقلاب گونلریندن:

عزادر لق و تظاهرات اولدی او جمله‌دن: یزد، چهارم، تهران، قم و زنجاندا بوبوک نظاهرات اولور و بوگوندن باشلیا را ق تظاهرات ایرانین هرنقطه سینده گئنیش لنبر و ادامه تا پیر

نخست وزیر وقت (آموزگار) تبریزه گلیر بیر عده جماعتی زورایله استانداری قاباغندا بیغدیریب واعلام ائدیر کی تبریزین ۲۹ بهمنین یارادانلار تبریز لی ده بیر دیلو

و گونکی تظاهرات خشونته چکیب و سرلک خیاونیندا برخورد

۵۷۱۳۲۰

۵۷۱۰۹

فتح گواوشه

... و بئمه‌لیک الله استانداری سقوط ائتدی...

او ز و ئیر و نیجه ده بیر نفر شهید و نئچه نفر یارالانیر. بوحاده جماعتی آجیقلاندیریب و تظاهرات ائلی به نلار شهناز جنوبی دا آمریکا کونسول خاناسی نین قاپیسی نی یئریندن چیخاردیر و اود وورو! لار و همین خیا اند اتر کیه کونسول خاناسی و نئچه ماشین و بانک شعبه سی نی ده یاندیریلار

بو گون «اولدوز» آدیندا اولین ترکی - فارسی روزنامه

۵۷۱۰۴۲۷

انتشار تاپدی

۵۷۱۱۶

تبریز بو گون خشونتلى بير ئاظهرا تين شاهدى ايدي و بو ئاظهرا تين مر كىزى شهردارى ميدانى ايدي كى آرتىش شاپور خياواني با غلام مىشدى و شهردارى نين دامىندا مسلسل چى و تفتكىچى قويىمۇشى و ئاظهرا چىلار شهردارى ميدانىندا يېغىشان زامان فرمان آتش وئرىلىز و اون نىقدىن چوخ شهيد و بير جوخ عددە يبارالاين و ئاظهرا تين دالىنجا تانڭ لار خياوانلاردا مىستقىر اولور. اول گاز اشڭىك آورا يىلە صونرا تىر اندازلىق ايلە جماعىتى داغىتىماق اىستە يېللەر چون جەاعت استقامت گۇستىرى بىر بىر زامان تانڭ لار جماعىتە طرف حر كتە گەلەپ و او نلارى گۇللىببە باغلى يېللەر بىر آرالىقدا جوانلار ئىل بىمب لارىندان استفادە ئىدەرە كى شهردارى ساختىمانى نين اطرافىندا ئىچە بويى كى انفجار يار أدىللار

۵۷۱۱۲

كلانترى ۶ آلتى نين (ترمینال قابا غىنەن) قاباساغىندا يېغىشىپ و ئاظهرا تا اقد م ائدىللىر و قاباقدان چىكىلىمىش شوم بير نقشه اثىرىنده كى كلانترىنین دامىندا تىرى بىار نصب ائلە مىشىدىلەر ، كلانترى مأمورلارى جماعىتى رىگبارا باغلايىب و ۱۵۰ نفر شهيد و آلتى يۈز حدودوندا يبارالانىلار و مأمورلار

قالانى صفحە ۱۵۳۶

۵۸-۲-۲۵ كوداوغلو مجلەسى اولين مجلە آذىر بایجا تىدا توردى كى دىلىنده بوراخىلدى

من قورخاردىم اىچ خايى نىن ضربىسىندىن ئىلىيمە

گۇرمەسىيىدىم دو يۇنلەنمىش يۇمرۇ قىلارىن -

خلىقىمەن

چوخ قورخاردىم يۇخلۇق او لامىلتىيمە دىلىيمە دىنلە يېسۈرم «چەلى بېئل» دن «كورا اوغلۇ» نون.

نۇرھەسىن

«م . قانلى گۇل»

اوشاڭ باختمادى تاڭقا

دده قورقود بالالارى ★ انقلابى اوشاقلارايچون

انقلابلار باشلاندى :
 شاه قاغا قاچدى گىتىدى
 داغلارى آشدى گىتىدى .
 دىدەرگىن دوشدو گىتىدى
 درېدەر اولدۇ بالا ! . . .

ب - المجهون

* منظومە «چازە - چال اولدە بالا،
 دودە - وود اولدۇ بالا ! »
 دىيغانى ائل قوشقۇسوندان
 زايدالا زاداق قىمە آلىنىمىظىدۇ .

من سئورم تور كىنى
 آنا دىلىيم تور كىنى
 دده قورقودم يازار
 شىرىن دىلىيم تور كىنى
 م . عطالىيە . ۱۴ ! بىنلىكلاس شاگىرىدى

همتى اوجا تېرىز
 شرفە قوجا تېرىز ،
 ايرانىن يېس واختىندى
 بىر كىلدى ووجه تېرىز ،
 «اللى ايل» - دىندى ، - بىسى
 دۆزىمدى باجا تېرىز ،
 حكم ائندى ، نه دورمۇسۇز ؟
 يوشولا - آجا تېرىز ،
 بىر - اىكى - واخ اوچ دئىيىجە ،
 قايىنادى شىجاع تېرىز ،
 نەت دولو أللە باڭقا
 اوشاڭ باختمادى تاڭقا
 كېرىت تالانچى باڭقا
 وورھا - وور اولدۇ بالا !
 ملت دىندى ، آى آللە
 ائلە بىل مەحود او لور شاه
 نىختىزىن بايدى
 - بو توستۇندى واه - واه
 ھولار ايرانلى دئۈھەل
 نە كار كەر نە فلاح !
 خارجەدن گىلىپەر ،
 بىر عەدە دلى - گەمراھ !
 بىر سۈزە بوتون ايران -
 خارجە ھولدۇ قاه - قاه !
 شورگۇ او ردو ملىتى
 دوشۇندولر علتى ،
 او بىن صونرا دولتى
 يورھا - يور اولدۇ بالا !
 نەھىت بوردان باشلاندى ،
 تېرىزدىن اود داشلاندى !
 اوردان دوشدو تېر اندا ،
 شاھىن ايشى ياشلاندى !
 خلق آوز قويىدۇ عصىيادا
 ظولمۇن اۇرى داشلاندى !
 شاھىن كەنەن پادىيەنى ،
 بىر اىلدە حاللا جىلاندى !
 بوتون ايران بىر اولدۇ

ايندى سر باز لازمى

دوشمان آياق باسييدىر
غافيلدىن يوردو موزا
ايندى سر باز لازمى
دؤيوشـن اوردو موزا
تعليمات آلسىن گـرـك
ئولكـهـنـىـن اوـغـلـانـقـىـزـىـ
ياغـيـالـارـداـن هـرـ زـمـانـ
قوـروـسـونـ يـورـدـوـمـوزـىـ

سليمان ئالىڭىزى

صدامىن قلبىين
دوز نشان اتسىن
اونى اۋلدوروب
بىزى شاد اتسىن
رضا اورمان

اوشاڭ و سر باز

بىر كـېـچـىـكـ اوـشاـقـ
دـئـدىـ سـرـ باـزاـ
جـبـهـ دـدـنـ گـلـمـىـشـ
اـيـكـيـتـ جـاـنـباـزاـ
■
گـئـرـنـهـ گـئـزـلـدـىـ
سـنـيـنـ نـفـنـكـيـنـ !
گـئـرـنـهـ دـهـ چـوـخـدىـ
بـئـلـدـهـ فـشـنـكـيـنـ !

جـبـهـ دـهـ هـنـيـمـ
بوـيـوـكـ يـولـداـشـيمـ
دـؤـيوـشـ زـامـانـىـ
منـيـمـ قـارـدـاشـيمـ

دـئـنـهـ بـئـلـىـنـدـهـ
اوـلـانـ فـشـنـكـيـنـ
أـيـنـدـهـ توـتـانـ
گـئـزـلـ تـفـنـكـيـنـ

ح آلپامیش

آذربایجان و تورک اساطیر اویندن:

قاراجیق چوبان

آذربایجان قهرمانلاریندان بیری ده قاراجیق چوبان دی . او ، « قازان » خانین چوبانی دی . دده قورقود کتابهین (سالور قازانین اوینین بەغانسایی) داستانیندا بىلە حکایت اولورکی : قازان خان اوو « آھو » شكارهنا چىخدىقىدان صونرا يىندىمىن گرجى

کافر * هجوم اندىب و اوونون وار - يوخون - ئالان و عائلهسىن اسيير اندىرلر .
گرجستان قايداندان صونرا بىرىسى دىبوركى قازان خانين وار - يوخون گتىردىك
الا قويون سوروسوندن صونرا . آلتى يوز كافر دوشمن آتلانىب يولى دوشورلار .
« قاراجیق » چوباندا او چىچە قارىشىق يوخو گئوردو يو اوچون قويون لارى طوبىلە

ئۇ پلايىب (يغىب) آغزىنى بىركىپدەر . اوچ يئر دە تېڭىمى داش يېغىر و قارداش لارىنى يانىنا چاغىرىپ دۇرىپوشه حاضىر لاندىرىرىر .

آللىي يوزكافر دوشمن قاراجىق چوبانىن اوستونە ھجوم ئىدىب و اونا دىپلاركى : « بىز قازان خازىن ئۇينى تالاپىپ وار - يو خونى أله گەچىرىت مىشىك ، عائىلەسىنى ھەسىپ توەمۇشوق گل بىزە باش اندىر و بىزىم قاباقىمەزدا دېزە چۈشك ، بىز سىنى اول دۇرمەرىك و سەنە بىنگىلىك و ئۆزەرىك . آمما قەھرمان قاراجىق چوبان دشمن لەرين سۆزۈنە بويون قويمۇر . دوشمن لە ھجوما باشلايىر . قاراجىق چوبان سوبېنگى (فلاخنى) بېئىمنىن آچىب دوشمن لرى داشا توور . (قاراجىق چوبانىن سوبېنگى اوچ اىل لىك داتا * درىسى نىن و قىول لارى اوچ گەنجى ئو كونىن نوخۇن نوشىدى . هەداش آداندا اون اىكى باىغانلىق داش آتىرىدى ، او هەر سوبېنگى داشى كى آتىرىدى دوشمن لەردىن اوچ - دوردونى يېرە سرىرىدى . بىنگىلىك لە ياغى دوشمن لەردىن ۳۰۰ نفرىن ئو لەدوردى .

ياغى لار آت تېدىلىر	ھرياندان اوخ سېپىلىر	أرنلارىن قوچاغى
أئل - او بانىن داياغى	يېنىلمىز * قەرمانىم	منىم قارا چوبانىم
يئر - گۈپۈر گەندى تىنگە	داشى - داشا دايىدى	أىل اىلدى سوبېنگە
سېىندى اوچ دوشمان باشى	داشى داشى	قىزقىن سوبان تولادى
يېرە سردى اوچ يوزون	اوچ لاندى جوت قارداشى	آتىل دېقجا هە داشى
اوچ لاندى جوت قارداشى	ايچى او د توتدۇ يانسىدى	اصلانىم آجىق لاندى
ايچى او د توتدۇ يانسىدى	كەنچى يېلىمەز - قوچ يېلىمەز	دنىيا گۈزۈنە گەلمەز
كەنچى يېلىمەز - قوچ يېلىمەز	دوشمان يىان - ياندا ياتىر	قوپۇر سوباندا آتىسر
دوشمن لەر كى گۈزۈر قاراجىق چوبان حرصلىقى داشى قور ئولۇپ سوبېنگى ايلە قوپۇن -	دوشمن قاچاندان صونرا قاراجىق چوبان شەھىد او لەوش قارداش لارىنىن يانىنالىرى :	گەنجى آتىرى ، او نا حريف او لەadicىلارىن بىلەپ او ز قوبۇر لار قاچماقا :
او ز دۇندرىپ قاش دىللار	داغ - تېنى آش دىللار	داغ - تېنى آش دىللار
دوشمن قاچاندان صونرا قاراجىق چوبان شەھىد او لەوش قارداش لارىنىن يانىنالىرى :	دوشمان آرا آچار كن	دوشمان آرا آچار كن
ايکى شەھىد قارداشىن	چوبانىم چاتدى واشىن	حــاققىنا تــاپشىردى
قاــلانىي صــفحە ۳۹ دــا		

سلیمان دستم

قارداش آرزیسی

یاددان چیخیب ؟!

گویلردن قان یاغیر فاریاددان چیخیب
 تفناگ شاققیلداییر تاریاددان چیخیب !
 حیاسیز امپریال بؤیوک لرینده
 نامو س یاددان چیخیب عاریاددان چیخیب !
 آزادلیق کورناسین چالان یانکی دا
 یالان شاربورا خیر «بار» یاددان چیخیب !
 السی دیرسگ جمه بیویانیب قانسا
 دئیبر بس ائتدیگی کار یاددان چیخیب !
 گئنه سن دگیلدین شاهین دستگی ؟ !
 سانما کی اعداما دار یاددان چیخیب !
 ایـرانین فـرقـرـینـه باعـثـ کـارـ سنـ سنـ !
 ائلهـدـینـ سنـ بـیـزـیـ خـوارـ،ـ یـادـدانـ چـیـخـیـبـ ؟ـ
 صـدـدـامـ تـکـرـیـتـیـ قـوـشـورـدونـ بـیـزـهـ ،ـ
 فـیـکـرـ اـئـدـینـ نـارـنـجـلـکـ نـارـیـادـدانـ چـیـخـیـبـ ؟ـ
 دـاشـ اوـلـارـ نـصـبـیـ کـسـگـ آـتـانـسـینـ
 سـانـماـ کـیـ بوـ مـثـلـ وـارـ یـادـدانـ چـیـخـیـبـ !ـ
 آـبـرـونـ دـونـیـادـاـ گـئـدـیـبـ عـمـیـ جـانـ ،ـ
 «ـبـشـرـ»ـ بـورـاـ خـدـیـغـینـ شـارـیـادـدانـ چـیـخـیـبـ !!ـ

میزراق

آنچاق یالنیز بیرجه بونی ائتمهین
 گوژلریمین قاپاغینی ئورگەین
 افقلدن چەکیلرکن سیس ، دومان
 بلکه بیرده قارا تورپاق آلتیندان
 وصال گونی قارداھیمی گوروم من
 قارداشیمی ، سرداشیمی گوروم من
 منیم عزیزلریم ، منیم دوستلاریم
 اللہ بیلمهین کی ، کوچوب گئدیردم
 یاری یا چاتیپیدیر عبور باهاریم
 بیرده خواهشمی تکرار ائدیرم
 متیم بو دنیادا کوچدو گونوم گوندە
 لوگسون تابوکیمدان او تایلى ائللر
 یاسین عوضینه قبریم اوستوندە
 بیروصال ماھنیسی او خوسون ائللر

هر جوره مطلب ،
 نقد، شعر، طرح، کاریکاتور
 و مكتوب لاریزی بو
 آدرسه گئوندرین .

تبریز : پست صاندیغی ۴۷

کونلۇم ایستىر

کونلۇم ایستىر
قوش اولام
اوچام قوزانام

کاسىپ لارىن
داملا - داملا

داملايان او دامينا
بىر گۈرەم دۆزدى دېلىلار

كى قىزىن بختى ياتار
يا اونى كاسىپ گۈرۈب
هاممى آتار ؟

کونلۇم ایستىر
قوش اولام
اوچام گىئىدەم

وارسىز قىزىن بىر توپونا
باخام گۈرەم

نەسالىيىدىير بولىنۇدا
او نوندا بىر قىز لار كىيمى

اينجىسى وار بولىنۇدا
ياتىكىجە او گۈز ياشىدىر
آخىيىب قالىب قوينۇندا

ايملىدىير يەم

كلاسيك ادبىياتىمىزدان :

كۈرپە شىكار

گلمىشىدى

كىچىجە خلۇتجە بىزە سەۋىگىلى يار گلمىشىدى
اوزو آيدىن دا گۈزەل نازلى نىڭار گلمىشىدى
تر آخىيىب گەل ياناعىندان، بولۇد ئۇتموشدو آبى
اونو دوشمن مى قووب؟ كونلۇغبار گلمىشىدى؟
اونا من گۈز يېتىرىپ خلۇتى باخدىم ، باخدىم
اوچونون اولاغايندا كۈرپە شىكار گلمىشىدى
او يوب هر ايكمىز راحت او لوپ بىر ياندىق
بختىمەن باخچا سينا گەل لەو بەھار گلمىشىدى
دئىدى گەتىمك دمى دىر ، سوپەلە زە اىستىرسەن يار؟
بىر ئۇپوش اىستەدىم او ندان، يېرى وار گلمىشىدى
آغلا يەپ گەتىدى او يار، گۈز ياشى ياندىرىدى منى
اودلارا ياندى دلىم ، سانكى شراب گلمىشىدى
اي نظامى، دئىدى، بىردىن يېلىپ، گۈردىم او يوخ
دئىمە روپسا دە بىزە چشم خەمار گلمىشىدى

«ظامى گىنجوى»

عشق اولسۇن ٢٩ بىھمن

خاطرە سىينە

دنيا علمي فكري

«دده قورقودون يارانهاسي حققينده»

کوچودون و تنظيم ائمنه :
حميد تليم خانلي

يازان :

علم الدين على بيكت زاده

ايندي ايکي علاوه فاكتى دا يازيريق :

«كتاب دده قورقود» دن «گيريشي» نده دېيلر : « رسول عليه السلام زمانينا ياخين بايات بويوندان قورقود آتا دېيرلر بير او قوبدي ...» فاس منبع لرينه گليبکي : « معلوم اولدوغوکىمى ، قورقود - قورقود آدا - اسلام پىغمېرىنىن زمانيندا ياشامىشىرىر » .

گۈزۈنۈكى قورقود آتا نين محمد پىغمېرىنىن معاصر اولدوغونا ، اونلا(ين) گۈزۈ دېپلاماتيك علاقىلرینه دايير تا(يىخىنده) اشادەلر دادىر . بىلە اولان حورىتىه اوغۇزلا(ين) گله جىڭى حقوقىنده ، تو(ك) دىلى و او(ن) نو(ن)مكىن ضرۇتىنى حقوقىقدە محمد پىغمېرىنىن « بويودغۇ » قورقود آتا ايله اولان دانىشىقى لارلا ، معاصر اصطلاحلا دىشك ، دېپلاماتيك مناصبىت لىلەدە علاقىدە داد او لا بىلدى .

يىدى انجى عصردىن قالميش بير فاكتى - محمد پىغمېرىنىن تائىشى او(لوب - بىرىزىدى خليلە معاویه زىن (٦٨٠ - ٦٦١) گنجە مصاحبى و مصلحت چى سىنن عىيىدا(ن) شرعىية - الجوجومىنىن او(ن)ون لا مصاحبەسىن دن بير پا(چانى دا قىد اندەك : معاویه « سىن آللار ، آذبا(ج)ان حقوقىنده علاقى نىز ، تلاشىنىز نەدىرى؟ » سەوالىنا عىيىدا(ن) شرعىيە بىلە جواب دۇرمىشدى : « او(ن) تو(ك) توپاغى دىر . او(ن)لا(دا) جمع لىشە(ك) بىر - بىرى ايله قادىشىمىش د تىكەملىشىشلىرى » .

بودادا(كى) « تلاشى » ، حضرت محمد زىن اوغۇزلا(دا) گۈزۈ معلوم « تلاشى » ، ايدى كى ، اثربىن سونلا(ين) دىغرو داها دا آتمىشدى ... ايندى ده « دده قورقود » ون يارانما يارىخى ، هانسى زمانىن مھصوا او اولدوغونا دا يېر فىكرلەرە گۈلک .

ھله د . د . با(تولىد ١٩٣٠) اينجى ايلدردە بونتىجىبه گلمىشدى : « اوغۇز زامانى ، يعنى قىھما(نلا)نىن فعالىت دودى اوزاق كىچمېشلىرى ، اسلامىتىن بىرىنچى عصرىنە عايد دىر » .

انگلیس عالمی Jefrei Liyuc «كتاب-دده قورقود» دن انگلیس جو یه ترجمه میشن (لندن، ۱۹۷۴) یازدیقی مقدمه ده بوعنهه دی کیفیت لری خاطیرلایر؛ اوغوزلا ردا قادین لا ردام آزاد دیزلا، اوغوز قهرمانلاری نولوکن اونلا دا نوزآتین دان احسان وئریلیر، دوغولان اوشان بودیوب دئیوشده آد چیخاتما بینجا اونا آد قویمو لاد، اوغوز جوانلاری اونله نرکن اوخ آتا، آتدیقی اوخ هاردا دوشى، او داگنردىك (طوى اوئاغى) تىكىز · C. I. Iauc يازىر: داستانلار دين تادىخى چوخ قديم دير، اسلام تادىخىندن چوخ قاباق يالانپىش بو داستانلار دكۈچى اوغوزلا دين حيات طرزى ايله اسلام مدنىتى نى بېرىلشدىرير». خارجى تحقيقات دا منظومە نىن يالانما تادىخى نىن اسلامىت دن قاباق كى دو ده مربوط اولدوغو فكرى قادىن صوتلىرى دا اونلا دين اجتماعى وضعىتى ايله

فارس هنا بىعى :

دده قورقود اسلام پۇنچىرىنىن زمانىيەدا ياشامىشدىر، دده قورقود حضرت محمد (ص) مان دېپلما تىك ملاقات لارى وارىدى.

امریكا دانشگاهىنین محققلىرى :

قهرمانلىق دنياسى كىشى لره مخصوص دور، لakin «كتاب دده قورقود» دا قادىن لاردا كىشى لر كىمە جىڭ لارده اشتكاڭ ئىدىر لر.

داها چوخ اساس لازىلير. اعرىكادا Texace دانشگاهى نىن چاپ ايله دېقى «كتاب دده قورقود» دن (Stone Landoun، ۱۹۷۲) «گۈريش» مقالە مىنندە دىلير: «قهرمانلىق دنياسى كىشى لره مخصوص دو، لakin «كتاب دده قورقود» دا قادىن لاردا كىشى لر كىمە جىڭ لارده اشتكاڭ ئۆز اجتماعى وضعىت لرینە كۈدە كىشى لر لە تام برابر دىلر.

مؤلف آذىباجان خلقىنин قديم خلقى كىفیت لریندن - عائلە - محبت اخلاق، آنايا ستابىش، قادينا يوكسک (بويوك - اوغا) حرمت و احترام مزىت لریندن چىخىش اندە دك منظومە نىن قديم لىگىنى و اسلامىت دن قابان ياداندىقى نى ثبوقا يېرىدۇ:

« اوغوز ائل لریندە قادىن لار بىر آناكىمىي ستايىش اندىلير، بىر آدوا دالانى صفحە

اوشاقلار اوچون

تەغىنگى...

اىزىن وئر دىدە

سوز دئىم سەنە

وطان خطر دە

توفىگى آل منه

*

قوشۇلۇم ئىللە

جبىھىيە گىندىم

ايندى لازم دى

وطنى گۇددوم

*

تو نۇم دوشمانى

اودا - آنە

سەلەبىر وطن

منى دویسوشه

*

گۈئىدېپ نسلىنى

كىيمم صدامىن

بايکى هەنم

ايندى اىيامىن

*

ئىز اول آماندى

يو بانما آنا

يو بانام اىگر

باش وئر در خطا

*

قالانى صفحە ۱۳

فامەھە ئى از خۇنۇن شەھەر

نمىدانم سېك بالم

سلامى و درود گەرم اين دلخستە دور از دىيارت را پىذيرائى
و ياخون من ملولى و غەم افزائى ... حىرانى

تو ... شادابى

چو گلھاي بەهاران عطر افسانى

بلا گەردان تو

تا خون در رىگ دارد و با غېر مى جىنگىد

ولى تو ... در كنار تىك درخت خانەم سرمست گلمە شو

بعجاى من مام من پەستارى تو ھىشارى

عضا و عىنك آن پىرە مادر را مەھيا كەن

من اينجا در نىردم در هوای گەرم دود افرا

فراموشم مەكن ھە لحظە يادت آر

فراموشم مەكن ھە لحظە يادت آر

تو

نو نىسيمى

تو بر اين نىل شقايق چە مسيحا نفسى

تو بر اين اختر سوسو زده برجى

تو صدای ثم اسى:

تو سرودى ... بىكىران چون ساحل

تو بە شەرىئىنى سازى

تو بە شەرىئىنى آهنك ... (صبايى)

تو يكى قصر بلورى

تو زتوري ... تو بر اين شب زده گان ھالىئە نورى

· «تو بىز گى و در آيىنه كوچلک نەمائى» ·

تو ظريفى

تو بە قىندىل صفا مىمامانى ...

آلیشیب یانیر
اهواز - آبادان
بیبلار آندا
او گوزه ل مکان
*

دو شعاعن گلزار نیکوب
قارا قیز بیلا
مزاری گرگ
اوردا قاز بیلا
۵۹/۱۱/۲ خوی
آغ چایی

تاب گیسوی تو گویای دل بی تاب ایست
زیستن با تو دمی وه چه جهانیست مرا
چه جهانیست مرا راز نهانیست مرا
لحظه هایم همه آبستن خونین حوادث
کوله بارم اخبار
همنشین جنک افزار
بی تو مأیوسم از این شهر و دیار
بی تو مأیوسم از این شهر و دیار
بالشم آجر خامیست ... نوایم غمگین ...
پرسقار شب هجرانم خمسه خمسه
میمکم ناونک پیکان مسلسل را ... چه گوارا است برایم ...
اهل خونین شهرم
من نگهبان طلای سیمیم ... بی تو مأیوسم ، بی تو مأیوسم ،
بی تو مأیوسم ...

محمود میلانی
(پاکیاز)

اسلام اجزه
وئرمه ز آزادلیق
آدینا آزادلیق -
لاری آلسین لار
امام خمینی

رومانتىك ادبىا تىيمىزدان :

محمد ھادى

آذربايچان رومانتىزمى نىن گئوركىلى نمايندەسى

آذربايچان رومانتىزمى نىن پارلاق سىمالارىنىدان اولان «محمد ھادى» ١٨٧٩ نجى ايلىدە «شاماخى» دا آنادان اوولور . عمر و نون كىچىك چاغلارى عباس صحىتىن آناسى ملا عباسىن مكتىبىنە درس او خويور . كىچىك ياشلارىنىدا ، آناسى ئولنەن سونرا ، آناسى خىردا جا محمدلە باجى لارينى آثاراق باشقۇ بىر اره گئندى بى نە گۆرە او شاقلار قوهۇم اقربانىن او مودونا قالىرلار .

او دوردە تزارىسم و فئوداللارین ظولمى ، يو خسوللىق ، توربا قىسىزلىق ، دىنى موھومات ، ساوادىسىزلىق آذربايچان زەختىكشلىرىنى او لمىيان درد بلايا دچار ائديردى . دىيگر طرفدن دە شاماخى دا تئز - تئز باش و تۈن زىزىلە لىر بوشەرىن فلاكتىن داها آغىر لاشدىرىمىشدى . ١٩٠٢ نجى اىسل شاماخى زىزىلەسى زامانى ائو ايشىكىشسىز قالانلىرىن بىرى اولان محمد ھادى ، هىم بىرلى لارينە قوشلوب «كوردامىرە» پناھ آپارىر ...

١٩٠٥ نجى ايلىدىن باشلايىب يارادان محمد ھادى نىن ايلك اثرلىرى مطبوعاتى بىر گنج استعدادىن غنچەلەنېب گول آچماغانىن خبر و ئىرىر !

ھادى ايلك يازىلارىنىدا بىر طرفدن زەختىكشلىرى ئۆرە كە ياندىرىب اونلارىن آرزۇلارينا رغبت گۇستەرىب استبدادى لعنت لە بىر ، دىيگر طرفدن حكىومتىن بعض حىلەلرین باشا دوشمىيىب اونلارا آلدانىردى .

بىلەلىككە ھادى نىن يارادىجىلىقىنىدا اوچ مختلف مرحلە معىن ائتمىك او لار !

١٩٠٧ - ١٩٠٥ نجى ايللەرە عايىد اثرلار

۱۹۰۸ - ۱۹۱۴ نجی ایللرە عایید اثرلر
 ۱۹۱۵ - ۱۹۲۰ نجی ایللرە عایید اثرلر
 گنج هادى ۱۹۰۷ - ۱۹۰۵ ایللارده يازان شعر و مقالە لرىنە،
 قرآنىن علم حاققىندا آيەلرىنى شumar ائدىب، «اسلامى معاصر لشدىرىمك»
 جريانى تأسىس وئيرىدى!

۱۹۰۷ نجى ایللرین سون آيلارىندا « يولداش » مجلە سىنە
 « داداستبادا ئىلەنەن » آدلى شعرىنە، ظولم عەددىسىزلىكى، برا بىرسىزلىكىدن
 عصىانا قالخىمىش هادى استبادا و تعرفىلى طبقەلرە آرتىق آچىقدان
 آچىقا نفترت بسىر كىن، « قورى يېرە جان وئرن » مظالموملارا بوللى
 رغبت گۇمنىرىرى:

قالدىق ألىنە بىر سورى اربابى - و حشتىن
 او لىدوق اسىرى پنجهى قەر و مصىتىن
 هر طرفدن آتىلما دادىر تىر جانىڭداز
 يو خدور اونون آلان بول خىنگ فلاكتىن
 ... مېنلر جە بىنوا قورو يېرە جان وئرير
 بىش لەيىم درىيائى نەمتىن
 ... هر كىس گۈركە برا بىر اولا حقوقدا

احسانىيدىر بول عرض بىزە دست قدرتىن !!!
 ۱۹۰۸ - ۱۹۱۴ نجى ایللارده شاعيرىن ان بويوك آرزو سو
 خالقىن سعادتى دىرى . او حىاتىنەن وضعىتىن بوتون معناسىنى بول دا
 چالىشىپ چارپىشماقدا گۈرور!

اجتماعى ايدآل لارىنى ان بويوگو و ان اھمىتلىي حاققىندا
 يازدىغى « يېر امليم » آدلى چوخ صىميمى، تأثيرلى شعرىنە هادى
 او خوجونون گۆزو اۇنوندە اىلەك دفعە دردى باشىنەدان آشان بىر
 شاعر كىمى جانلاناراق، بول دردارىن سىسىنى آيدىنلاشدىرىرى.

قالانى صفحە ۵۳۱

قەرمان تېرىز سون قويدى

كامل ج (چىچىك)

من ،

آخ، نىتجەواجىب زامان، دوشىروم بئەزىزدا نەن من
 آتش معبودىسىدە ياندىيىم عجىب هەجرانە من
 گىر چە بوزىزدا نىيدە ، سىسلەر باتىپىدىر سىنە دە
 قويىمارام ساكت قالا ، گللىم بوجۇن افغانە من
 چوخ چەتىنىلىگەن ، درىما تلاطىم فصلىيەنە
 قويىما يىين باتسىين بولەت ، حاضرم طوفانە من
 شام كىمىي يانسان اگر، يان تا ياشقىلانسىن سحر
 دولانىيە باشۇزە اولام ، شەمعۆزە پروانە من
 قورخەمایىن اهل وعيالە حق وئىر دامن پىناھ
 وارايىكى گل تابشوروب، گەئىلىم بوجۇن جانانە من
 بىر لاشوب دوشمان يېخىب سوندان اىندىك صحبتلىرى
 جان دېيەك جان ائشىدىك عاقلى سەن اۋەل دىوانە من
 كىرbla تىكىرار او لور هەر گۈن بىزىم ويرانە دە
 يوز بئەلە جان ائىلەرم قربان بوجور قربانە من
 اى «چىچىك» يازما گەڭلىرى جىلاڭ ئىلىنە خىزىران
 قوى گلە يوز جان او لا وئىرەم بئەلە پېمانە من.

تەھران - اوین دوستاغى -

تىپ آرىي - ١٣٥٧

غلىھ قازانىب دوشمن لار كۆكىن
 ابدى يولاجاق

ان او جا داغلار باشىنا او گۈن
 تاخاچاق ظفر بايراغىن ، آنجاق-

او گۈن مسلم جوخ او زاق دىكىل ،

٥٨-١١-٢٢

خوى م - طلوع

- اخەصادلا ويرىلىدى .

قارداش لار

كۆمكىم ، آرخام ، ائلىم قارداش لار
 بىلەرم فاصلە او زاقدى آنجاق
 آلانماز قاباغىن بولاد داغلار ، داش لار
 هارايم سىزلىر گللىپ چاتاچاق
 موشدو لوق، موشدو لوق او لون ائل لەر
 قوردىق اسەرلىكىن بولاد زىنچىرىن
 يخدىق ظلم ائۋىنى كوكىن بىنان
 ايكىدلەر چەخدىيلار «قىزىل قالا» دان
 هەزامان قارداش لار بىر يېئىدىن سەسىز
 بىر زامان «ادتىرە» بىر زمان «لېنان»
 كاھدان دا فيلىپىن قەرە اميرىكا
 حریت يولوندا شرف يولوندا
 وقارلا افتخارلا ويرىشماغىدا سىز
 يقنا صاباحلار ظفر سىز ايندى
 ئودە گە ايتانماق ، او مودودىلەر وون
 صاھاچىن كەلمەسى كۆرسەنیر ايندى
 قارداش لار بويون جشن ايدى بوردا
 ايل دۇنۇمودى شانلى فەجىھىمەن
 اورەكلىر چەپىنەر عشقە او مودا
 سۈرىنچە - آرزۇيا - سىلەھ - رفاحا
 باخەرام بوردوما بويوك ائلىمە
 هەر يېئىدىن شادلىق فرج ياغىرى
 ياواشجا آخرىي بولۇمۇ دېلىمە
 « يېقىن بولۇمۇ شادلىق - بۇ فرج - بولىشىن
 من دېئەن دكۈل

اصىل جىتنىمىز دوغور شادلىق لار
 - ان بؤۈوك بايرام او گۈن اولاچاق
 قارداش لار بوردى بولۇمۇ دونيا
 عشقە - او مودا - سىلەھ دولاچاق
 تامام قارداش لار يېرىن او زىنە -
 بويوك جېھەد -

معاصر توركىيە انقلابى ، عاشيقلار يىندان :

عاشق احسانى

« احسانى » نىن آتاسى « مالازقارات » لىدى . « مالازقارات » او زامان

توردەن كەنەن انگۈزەل شەھەر يىندان بىرىسى اىدى . او شەھەر دە يوخسولماق ذەمەتكىشلىرىن آمانىن كىسىرىدى . يو نا خاطىر دە « احسانى » نىن خانواھىسى ۱۹۱۹ يىنجى اىلده ترقى

وطن اىلەيىب جنوب آزىز .

پايجانون خىوى شەھەرنە كلىرىل . د خوى شەھەرنە

عاشق احسانى آنادان او لور .

1932 يىنجى اىلده

« احسانى » اىلە عائىلەسى

بىر لەمكىدە يېتىنە توركىيە قايدىپ « دىاربىكىر » دە

ساكن او لۇرلار .

عاشق احسانى سازى

13 ياشىندا ألىنىه آلىن ،

اول لىن « عشق » دەن « يار » دان سۈپەلەين عاشقى ، 1950 يىنجى

ايىلدىن صوتىرا بىر سىرا

« انقلابى » حر كەتلىرى

قوتو لوب ، خلقىن آراسىندا

بىر « انقلابىي عاشقى » تانى ئىپ ، ايشقىلى گەلەجىكە ايمام (اعتقاد) بىسلەين ، عاشق « احسانى » نىن شەھەر يىندە ، استھىمارا ، امىپر بالەزە و بىراپرسىز لەمكە نفتر ، و ايشچىلىرى آلقىش گۇرۇنۇر ... آشاغىدا كى شهر دئىدىك لرى مىزە آيدىن بىر مثالىدىر :

يولداشلار

آيدىن لىغا دىرى ، دىرى
يۇمرۇغۇمۇز اىرى اىرى

يولا دوشك آ يولداشلار
آددىيى مىز گىڭىشىش گىڭىشىش

قور تو لوشا * گۈزمۇز وار
ھر كىمەدە يېرسە گىلسىن بىرى *

انقلابى ائىلە دىك يار
بىزىم صەفە ساواشا نلار

يېخىلىسىن بۇ قارا گۇنلر
آرامىزدا يۇخدۇر يېرى
يول بولن لىر گىتسىن باشدا
گۈرا ئىناسا آلىن ترى ***

يولادوشەك يوزلر مىن لىر
لۇز راحاتىن دوشۇن لىر
قادىن ، كىشى ھر بىر ياشدا
قبول دېيىل بۇ ساواشدا

* قور تو لوشا ، دەھايى * * قاباغ * * * آلىن ترى ، عرق پېشانى

طبیب مناف اوغلو

«فقه المنظوم كتابى»

باکى ، بريتانيا ، توپقاپى (ترکىيە) ، و قونىيە موزه لرىيندە فقه و اسلام حقوقچولوغونا دايىر «فقه المنظوم» آدلى بير كتاب واردىر . بو كتاب بىزىم دىلىمېز جهيتىندن و اسلام فقه و حقوقچولوق جهيتىندن چوق ائنمە (اهمىتە) صاحبدىرىر . بو كتابى يو سف دولت اوغلو ، دوققۇزۇنجۇ عصرىن (ھجرى) مشهور عالمىي ، يازمىشدىرىر . مؤلف اثرىن باشلانقىچىنىداكتابىن يازىلما تارىخىنى ٨٢٨ - ٨٢٧ اينجى (ھجرى) ايللىرى ئۆستۈرىر . اثرىن ٥٥ بۇلۇمو (فصلى) دار . اثر بو بىتايىلە باشلايىر : اول اسم الله لا باشلادىق ايش ايشى بسم الله لا قىلدىق زەھى خوش

كتاب بو بىتايىلە بىتىر :

مجىتەدلر مقتداسى اول امام رأى كامل ، أصل محكىم والسلام يو سف دولت اوغلو نون آنا دىلىنин اينجەلىـكلىرىندن باجارىقلا استفادە ائتمەسى اثبات ائدىرىكى ، يو سف دوققۇزۇنجۇ عصردە تورك دىلىرىندە موجود اولان سايسيز - حسابىز نشر و نظم اثرلارە ياخىندا ئانىش ايمىش . همین چاغدا

■ «فقه المنظوم كتابى» فى يو سف دولت اوغلو ملي حسلىرى ئىلىنىدا توركىلەر ، محكىمە ايش لرىنى يونگالى لشىرىمك اىچىن يازىبىدى .

علم و حقوقچولوغون ساھىسىنىدە عرب دىلىنин حكمىران او لماسىنا باخما ياراق ، تورك خلقلىرىنىڭشىش كوتلەلرلى اىچىن بودىل ياد ايدى . يو سف دولت اوغلو ، ملي حسلىر ائرى آلتىندا ، توركلىر محكىمە ايشلىرىنى يونگالى لشىرىمك اىچىن تورك دىلىنىدە بىلە بير فقەي و حقوقى كتاب يازمىشدىرىر .

■ ئورك دىللى خلقلىرى آراسىنىدا «فقه المنظوم» ائرى عالملار ، قاضىلىرى طرفىنندىن بويوك مراقلار (خوش ليقىنان) قارشىلاشىپ .

دېل تارىخىمېزى نظرە سالساق گۇرەرىكى ئىلى ، او زمان توركىيەلى ،

آذربایجانلی تور کلرین و تور کمنلرین آراسیندا غالب لھجه او خوز لھجھسی ایدی.
فقه المنظوم بولھجده اولاراق ، بو گون آذربایجان تور کلرینه داها آیمیندیر .
اورتا عصر لرده مسلمان او اکھه لریندە دینه ، حقوقا ، فلسفه يه ، تاریخه و
باشقۇ عملەرە عايدى كتابلار عرب دىلىنده يازىليردى . دوقۇزونجو چاغادا (عصردە)
يارانمیش یوسف دولت او غلو نون بو اثرى نین وارليغى او نو گؤستەریر كى تور کلر
اۆز ملى دىللەریندە اجتماعى - سیاسى و علمى اهمىت كسب ائدن اثرلر ياراتماقلا
آرتىق همان دورەدە حكىمەن عرب دىلينى سېيھىشىدىرىپ آرادان چىخارمېش ، ملى

■ «فقه المنظوم» كتابى ، باگى ، بريتانيا ، توپقاپى (ترکىيە) و قۇلۇھ
موزىدەریندە ساخلانىر ،

دىلى قورو بوب ساخلامىش و انکشاف ائتدىرىمىشلر . توركى دىللى خلقىلار آراسیندا
«فقه المنظوم» اثرىنین عالملر ، قاضى لر ، وفقىيە لر طرفينىن بۇ بوك مرافقا قارشىلانماسى ،
ھمین دور مەتكەمە لریندە اوندان بىر قانون كتابى كىمى استفادە ائدىسلەمىسى ،
بۇ خارىدا كى دىدىكلىرىمېزه بىر داها دىللىدىر . بۇ نو یوسف دولت او غلو نون اۆزۈدە
قىد ائدىر :

قامو (هامى) عالملار آنى (اونو) قىلدى قبول

جمله خلق اىچىننەدە مشهور اولىدو اول

توركى اولماق ، منظوم اولماق بىس كلام

آننا (اونا) هيچ عىب اولمازيمىش والسلام

اثرىن علمى لىيگىنە باخما ياراق ، اونون دىلينىن سادە لىيگى و فکر آيدىنلىغى
دقتى چكىر . آشاغىدا اوغورلۇق بابىندا كى پارچا دىدىكلىرىمېزه دىللىدىر :

هم دخى دىنلە (گوش بىدە) اوغورلۇق حالىنى

ذكر ائده ليم (بىڭدارد كر بىكىم) بىس آنلىن (اونون) احوالىنى

عاقل و بالغ چو بىر كىمسە اگر

اون درەم اوغورلادى مىگر

يا خود (يا اينكە) اون درەم گوموش قىمتى ھم

ح - اولدوز

بوردا لو تى منم من

بغداددا کور خلیفه

او ش گون او لار کى بىندە ياتميشدىم بىر گئچە
فكىر و خيال گۇۋ توردى چۇڭ تىكە نى آلدىم ئەله
مېلىيون لارى آشىردى پول لاريم سەن ئۆول گىدە
ھول او لو بان چىغىرىدىم تىز سو خولون گلىيفە
بوردا لو تى منم . من بغداددا کور خلیفە

ايستەدىم بىر دە ياتام گىينە گۇۋ توردى خيال
فرش كىرخانان قالىبىدى بىر او نودا يادە سال
دللى شىطان دىيير كى او ن دانا دا بو ايل آل
او غلان قىيزىن بوي لارىن قويىما دؤنە ئەلىفە
بوردا لو تى منم . من بغداددا کور خلیفە

بىر پارا آخماق سۆزۈن دونن ائشىتىدىم ناھار
او تانما دان دىييردى : « حاجى سىرىمالىدار
بوڭل لرى گۇرۇرسن ايندى چالىبىدى قابار

بوغاز سنین ال بیزیم » بولمدى بد سلیقه
بوردا لو تی منم . من بغدادا کور خلیفه

کاسیب او شاقی گئروم مدرسه ده اولسون لال
ایکی گئزوم نورونـا دئمیشدیلر : « گه جلال
ائششک ده دهن بولورسن او لو بیشکه لیبر ال »
من قوش دیلی او خودوم جانینا چکدیم لیفه
بوردا لو تی منم . من بغدادا کور خلیفه

دونن ائشیتدیم کی من حاج کریمی تو توب تو لار
قد . شکر انبارینان او ش قیغیلی آچیب لار
دو سی یەنی بر ک کور لیب بعضی لزی قاچیب لار
۴۰۰ عامل چاغیردیم ال لرین آتسین کیفه
بوردا لو تی منم . من بغدادا کور خلیفه

من بولوردم شاه گئتسه ایش لر بالار پو تدا شار
آمما بو ملت مگر بو سؤز لری بیز قانار
ھی چیغیردیز : « بختیار آخشاما جان و قتی وار »
او ایکیسی قیاچاندا ھی سؤیله دیم لطیفه
بوردا لو تی منم . من بغدادا کور خلیفه
قالانی صفحه ۲۵

حضرت محمد و عاشیقلار

وَاللّٰهُ أَعْلَمُ

توركى دىلللى خلق لىردىن «آرسلان

بابا» پىغمبر(ص) حضوروناچاتدى.

«آرسلان بابا» توركى لىر اعتقادىنا

عايد . ۲۰ ايلدن چوخ ياشامىش بىر

اولىاء دى . حضرت محمد (ص)

«آرسلان بابا» نى چوخ محترم

سايب، اوно ئوز اصحاب لارىندان

قرار و ئىرىدى . «آرسلان بابا» حضرت

■ «آرسلان بابا» حضرت محمد (ص)

يانىندى تورك دىلللى خلق لىردىن دېلىمۇ-

مائيكىنماينىدەلرىندان ايدى و پىغمبر(ص)

اصحابى سايلىرىدى .

محمد(ص) يانىنا توركى خلقىنىن

دېلىمۇ مايىكىنماينىدەلرىندان او لىدى.

پىغمبر (ص) ايش لارده او نلا

مشورىت ائدرمىش .

تورك دىلللى خلق لىردىن بويوك

عاشيقى او لان احمد يسويەنى

«آرسلان بابا» تېرىت ائتمىشدى .

حضرت محمد(ص) عاشيق «احمد

يسويەنى» تشويق ائديب ، هنرىنه

ارزىش قويماق قصدىلە «آرسلان

بابا» تو سطىلە «عاشيق احمد يسويە»

عربستاندا حضرت محمد(ص)

يانىنا ايلك دفعە تورك دىلللى

عاشيق لاردىن «ددهه قورقود» ،

«سياسى - دېلىمۇ مايىكى» ئالچى-

عنوانىلە گىشتىدى .

حضرت محمد (ص) اسلام

ايدۇلۇۋۇسون «ددهه قورقود» دا

تشريج بويوردى . «ددهه قورقود» ،

حضرت محمد(ص) بويوردو قلارىن

ائشىدندىن صونرا اسلام دىنين قبول

ائندى .

پىغمبر (ص) «ددهه قورقود» ئى

■ ددهه قورقود «حضرت محمد(ص)

بويوردو قلازىن ائىمدىكىن صونرا

اسلام دىنين قبول ائندى .

ددهه قورقود او لىين تورك ايدىكى

مسلمان او لىدى .

ئۇز ئالچىسى ائديب تورك دىلللى

خلق لىرى اسلام ايدۇلۇۋۇسونا

دعوت ائتمىك قصدىلە ايلات لار

ايچرىسىنە گۇندىرىدى . «ددهه قورقود»

تورك لىرى اسلاما چاغىي-رىب

اونلارى مسلمان ائندى .

«ددهه قورقود» دان صونرا

اسلام «عاشقی» ، «طاغوتی» و «سازی» ، «آلات لهو و لعب» ساییب‌لار و «ساز لارین سیند ماسینا» دستور و تریب‌لار !!!
 حتی بعضی بو مدعياندن تبریز انقلاب دادرس اسی و تریز «اجازه نامه» نی ده گؤرمه میش تو توب و ۴۰۰ دن آرتیق بو عاشق لارین خانواده لری یاوان چوئه گئی دویونجا يشمگه حسرت قالبیلار ایکاش بو مدعيان «تحریم» ، «ساز و عاشقی» بیزیم بو سؤال لاریمیز اجواب و ترسن لر کی: هانسی «طاغوتی» مجلس لرده «عاشقی و ساز» وارایدی ؟ هانسی «مجلس شاهانه» ده عاشق لارین حضور لاری وارایدی ؟

■ بو گون حضرت محمد(ص) او قدر احترام قویون عاشق لارین یاشایش ذلت و فلاکته گئچیر !

مگر عاشق لار کاسیب و یو خسول و زحتمکش لرین قره کلیم لی ائو. لرینین بزه کئی دئییل دیملار مگر «عاشقی» کوهول لرده ، او بالاردا چادر لاردا ائی قابار لیلار اچالمازدی؟ پس نشجه کی گئورونور «عاشقی»

قالانی صفحه ٣٣ ٥٥

خرما گئوندر میشدی . تور ک دیللی خلق لرین اعتقاد لارینا عاید عاشق احمد بو نا گئوره گور کسلی و مشهور بیر عاشق او لموشدور .

«ددده قورقود» ، «آرسلان بابا» و «عاشق احمد» ئی بو قدر عزیز سایان و او نلار احرمت بسله بن

■ حضرت محمد(ص) «عاشق احمد یسوعی» يه «آرسلان» بابا تو سطمه خرما گئوندر میش و بو نا گئوره ده «عاشق احمد» دنیانین بو بیوک عاشق لاریندان او لموشدار .

حضرت محمد(ص) حتماً او نلارین «ساز» چالماق لارین بولوردی ، لاکین خلق لرین چالغیلار بینا بوبیوک احترام و حرمت ساخلا میش وهنج بیر زامان او نلارین ملی وار لیق لارینا تو خون ناما میشدی .

حضرت محمد(ص) «سازی» ، «آلات لهو و لعب» و «عاشقی» ، «طاغوتی» سایه میشدی ، اما بو گون ...

■ ■ ■ بو گون حضرت محمد (ص) او قدر احترام قویان عاشق لارین یاشایشی فلاکت و ذلتله گئچیر . بو نا گئوره کی بعضی «مدعيان»

۲۰ . گول او غلان

سمیو لیک ناغیل لاردان :

گوئش <>

« اوشاقلار ! اوشاقلار گلین گىدەك اوينىيەق ، گلۇن داش - كىك اىيلە
اۇو دوزلەدەك ، گلۇن باعچالاردا گولالك ! » او گونلىرى ئۆز يولداشلارى اىلە باعچادا
گول اكدىيل . گول قىرغىنيدا داش - كىك اىيلە بولبۇلە ئۇرۇپ دوزلتىدىل ،

هر گون یولداشلارى ايله كېرىز قىرغىزماڭىدردى و كېچىك كوزه لرى دورو سو ايله دولدورادى . گۈننە نىچە دەفعە گوللىرىنه سو وۇردى ، ياشايش سو يو . بېر گون ، بېر قارا قارقا تايىلدى . باچجانىن دوورلۇ أوسىتە قاناد جالماغا باشلادى . بولبۇل ھای سالدى بالالارى فيشىئىدىلار قارغا آشاغى گلدى . بولبۇل قارغانىن دىن ناقلارىنىن اېچىمدىن قىشقۇزىدى ،

«منی یەفردن قالدیردی ، منی گۆۋە آپارىر . منی نجات وئىرۇن اوشاقلار ، قورتاپىرىن بولظالمىن آڭاپىدىن ...»

* * *

نجهه ايلکل گچه ميشدی ، ألدن گتنه ميشدی گول ايسه ډاغچادا ، سولموشدو . داهما ، نهنه قوچال ميشدی . داهما ، ايتدی اوونون نجهه نومسي وار ايدي . فوجا نهنه اوپلارزی ئوز يانيدا گورزنه ، غم خصه سيني ياددان چيچخار ديردى گونلر يين بير گونوندە فوجا نهنه بالاحا نوهه : سمله دېت ، دېتىدی :

« اوغلوم، گل يانيمدا او تور، گوئير چىيىنلە باخ! قانادچالىپ او جورلار.»
بالاچا اوغان گوئىه باخدى . آنجاق هېچ بەر او جان گۇئىدمدى . حقى قاناد-
لار يېنىن دا سسەن اشىقىمدى . ئۆز يېرىننە او توردار كىن ، بېر لەحظە گۈزلۈرەن يۇمدۇ،
درىن فىكىرە جومدو .

ووجا ذهنه نوه سینه دئدی :

«من همه اوره گیمین دایاغیسان ، با چاچامین گولارینین باشیا نوسان .
گوئیر چینلری گۇرۇس، گىدېرىلر قادابولۇتون دالىسىندا ياتان گونشى چاغىر سەنلارد ».»

بالاجا اوغلان گوزلرین آجدى . قوجا نهنه يه باخاراق دئدى ؛
گونشى گۈرمە يېرم نه ؟ نه بایرام هاچان اولاچاق ؟ عاشيق لار هاچان

گۈنۈش

گىلچىكلر ئەچان سايابىچى لار گىلچىكلر ئەچان اوستوندن آتلايدىپ، شىلىك ائمە جىيەك
ھاچان كۆچەلرە قاچاجىيەوق ئەچان اوچا داغىن قىلمىنە چاتا جىيەق. «

قوجا، نەنە آه چىكىپ، گولومسىز نىب دىئدى.

«اوغلۇم، بېر گۈن گۈنۈش گلر، بايرام اوچار، عاشقى چالار، ماھنى اوخويار.
باڭچالارا گىدەرىك، الوان گوللەر اكەرىك، گوچىچك گولە دەگەرىك، اوندان ۇوتور
ئۇلەرىك! ...»

* * *

بالاچا اوغلان ائشىكە فاچدى، داغىن باشىندا چاتدى. آنجاق يېنەدە گۈنۈشى
گورەدى. قار اپچىنەدە هەر ايكى آياغى فيز ارمىشدى. آغ قار بىدىنин بورۇمۇشدو.
يانا قىلارى يانىرىدى. فيشىقىدى.

« گۈنۈش پارلا! گۈنۈش پارلا! بوزلارى دەئىدرسويما. باڭچالارا گول گىشىدىر،
بىز لرى آز دېيندىر ..»

صون

بەهن ۱۳۵۷ - دئۇمۇش ايلى

بوردا لو تى مەنم مەن

ايش لىريم ايندى اولىوب مىزان مىزان بالا
بىيز لىره « خط امام » اولىوبدى تو كان بالا
قو خىكى بو خط بر كىسە ئۇ اولا تالان بالا
لا كىن منيم أىيىمدى، مېن آيدى يە شرىيغە
بوردا لو تى مەنم. مەن بغداد اكورخلىيغە

بۇ نۇر ایزان انەن بىمەن ئەتكىنەتىنىڭ ئەنلىدۇرۇمۇزنىڭ عىشۇرسىن

آزادلیق قهرمانان لارى

بو يشہ بیز آچیق اوره گئلہ گلدبک
بیز دسته عطیر لی، جیچک لہ گسلدبک

او زاخ سنگالدان ، او زاخ می لکدن
بی عزیز ، مقدس ، مزارلار اوسته

بیزه همدم اولدو بیر جه آنلیغا
باش، ایدک مثلسز قهر مانلیغا

حوزین بیر موسیقی یاریب سکوتی
حالیم قوشوب گشیجمشنبه‌ز

مزارلی ، مزارسیز هر جوانی بیز
نشیجه آدلی - آدسیز قهرمانی بیز

بوردا خاطر لادیق مین احتس املا
قلب لردہ ابدي بير هيڪل او جالبيش

آزادلیق عشقیله دائیم یانانلار
گونش دن قیز سلا حارمهخ لانا نانلار

سیز ای الولانیب کوله دؤنن لر
سیز ای آرزو لاری ارکن سونن لر

تبریزین آزادلی-ق قه-رمان لاری
عنوان سیز ، وطن سیز ، تک مزارلاری

سیزی زیارتہ گلمیشیہ کے بو گون
اوڑا خدا انتیریب بوردا تاپمیشیق

بايراق قانيزدان ، داها ، آل اولدو
سويزجه چئوريليب حياتا دولدو

سوسوز صحرالرین مرد قهرمان لاری
داریم چیق گو لو شلر، پاریم چیق سوز لر

سیزی یئر او زوندن سیلماک می او لار؟
سیزین گؤزل تبریز، بیزیم آغ دا کار

قوچا قاففاز قدر عظمت لى سىز
گۇر نىجە مەربان قارداشلىق ائدىرى

سیز کی دنیز لردن ، قوم لاردان گچیب
ثو لو م قارا غنیدا بیم گه آند ابحب

آرزى و قمبر

داستانى

«آرزى و قمبر» داستانى ، محبت داستانلاريندان ساييلان بير اينگين
و تانينمamيش داستاندى كى آز عاشيق تاپىلار ايندى او نو كاميل ساياقىدا روایت
ائىسىن .

تكىچە نىچە روایت شمال آذربايجاندا و كركوك توركىرى آراسىندا
ئىشيدىلىب يازىلىب و چاپ او لوپ كى هله جنوب آذربايجاندا بود داستاندان هېچ بىر
روایت الله گىچىمەيىب .^۱

آرزى و قمبرى نىچە يىرده لىلى مجنونا او خشاتماق اولار . خصوصاً
«آرزى و قمبر» يىن بىرمكتىبه درس او خوماقلارى ، نهايتىدە وصالا يىتىرمەمكلىرى ،
قىزىن آنا دەھسى سئوگىلى لىرین وصالىنا راضى او لمماقى و بىر وارلى دولى
ئىلچى نىن تاپىلماسى !

بو داستاندا «آرزى» ، «سارا» كىيمى بىر او زگەنинلى او نادىمەمك
قصدىلە هلاك او لوپ ، محبتى رسواى ائتمەبىر .

قمبرىن سلاحى دشمنلىنىن عليهيمە ، صداقتله محبت ، وصف اوره گىندىن
سرچشمە تو تان قارقىشلارا عبارتىدى . قارقىشلار دان نۇرەن غېر مادى قووه لە بۇ
داستاندا بويوك يىر تو تورلار . بونا خاطىر دە «دە دە قورقود» داستانلارى نىن
تائىرىن «آرزى و قمبر» داستانىندا آيدىن صورتىدە گۈرمك اولار . مخصوصاً
اوردا كى «گۈجر» دە دە قورقودون اوستونە قىلىنجىچىكىنده ئالى قوروپور .

نهايتىدە دەمك كى ، ايگىيتلىكى ، محبت ، وفا و صداقت بو داستاندا
آلقيش لانىب ، قارانلىق ، طاماح كارلىق و ايكى او زلولوك قارقىشلارى .

داستانىن خلاصەسى بىتلەدىر :
«آرزى و قمبر» عمىي او غلو - عمىي قىزى او لوپان بىر مكتىبه درس

ح - م . « ساوالان »

باغری قان داغی

(حکایه . تاریخ)

گئجه لرین بیریندە کەھلیک آدلی گؤزدەل قىيز ئوز فارى نەسىنەن
صوروشىدى : - آى نە بو داغا نىيە باغری « قان داغى » دىيرلار ؟ !
آناسى دئىى :

- آى بالا دردىمى تزەلە دىن قوى دىيم . بو دىيارىن بوبو كە بىر
سر كردىسى وارىدى . او سر كردىنىن « گول تكىين » آدلى گؤزدەل و
ايگىمت ، قەرمان بىر قىizi وارىدى . قىيز ئوزودە بوبو كە سر كردىه ايدى .

■ « گول تكىين » قوشۇنى بو توون آذربايچان قىيز لار يىندان توپلاشمىشدى .

اونون قوشۇنۇدا بو توون آذربايچانىن هەجر ، تو مرۇت ، نىڭار ، ساراى
كېمى ، غېرتلى ناموسلو قىيز لار ايدى . بىر گون آذربايچان سر كردىسى
بىر يىشى گؤستەرىپ دئىى :

بو يىشىدە اىستە بىر - رم بىر - تې او لسوون . قوشۇن دونيانىمن گؤزدەل
يىشلىرىندەن تورپاق داشىپ او را ئۆ كوب گۈر كىلىپ بىر تې دوزى تىلەر .
بىر گون خارجى بىر امپراطور بورا يىا كومك قىسىدەلە گلەمەشدى .

■ « گول تكىين » آذربايچان سر كردىسىنىن قەرمان قىizi يوردو موزا باسفىن
گەلن ئىرى ، قىيرا - قىيرا « لوت چۈلۈنە » قدر قاچىتىدى .

ھەريانى گۈز قاباغىندان گەچىردىر دى بىر دىن گۈزى بىر قىيز بىل تېرە دوشىدى .
ئىز وزىرىن چاغىرىپ صوروشىدى او تې اوستۇردىن پارلايان قىيز بىلدى ياخىن
گونش ؟ ! وزىر جواب سؤپلەدە . او تېدەد پارلايان ، آذربايچان
سر كرددىسى نىيەن قىizi « گول تكىين » دىر . امپراطور دئىى : - من اونو

ایسته بیرم . ائلچی گندیب امپراطور قصدهنی آذربایجان سر کرده سینه بیان اندی . قیز گیز لبمده سوزلاری الشیدیردی . آناسی قیزین نظرین سوروشماق ایسته دی . «گول تکین» دئدی : من بیرم سر کرده قیزیام ، قوشونومدا قیز لار داندیلار هر کیم دؤیوشده مفہم جوابیم و ترہ بیلسه او نا اره گشده . جاغام . ایکی قوشون جنگه حاضر لاشدیلار . آذربایجان قیزلاری هجوم اندیب . امپراطورون قوشونون قووا - قووا ، فیرا - قبر اگتیر دیلر آراز قیراغینا ، «گول تکین» آراز قیراغیندا نوز باشیندا کی قیزلارا دئدی : - بوردان اویانا ئوزوم تک دؤیوش - دؤیوش گمده جاغام سیز گلمه بین . امپراطورون قوشونون «گول تکین» لوت جؤلونه (کوبیر لوت) قدر قووب ، قاییتیدی . قاییداندا گلیب آذربایجاندا هرنه گزدی آناسی راشایان تپه نی تاپما بیب ، گسلدی بیرم داغین باشیندا او توروب او قدر غضه له نیب غصه دن «باغری قانا» دئنوب ایگیت قابی دایاندی (سکته قلبی اندی) «گول تکینین» وردا غصه دن باغری قان او لدوغونا گئرہ بو داغا (باغری قان داغی) دیبرلر . . . بودور کی دئمیش لر آذربایجان عز از آنا هر بیر داشین بیرم تاریخ دیبر . سون

آرذی و قمبر . . .

او خوب بیرم - بیرم نه کونول با غلابیر لار . ومکتب میرزا سی نین «آرذی و قمبر» بین عشقهیندن خبری او لوپ آرذی نین آنا - دهد سینه خبیر و ثیر . بونا گئرده هشچ بیرین داهما مکتبه يو للامایب قمبر چو بالمیق ائدی بر آرذی فرش تو خور . آرذی گنج یاشلارینا دولاندا ، بیرم «تات» او نا ائلچی دوشور . و او گوندن بری آرذی نین آناسی ایله تات بیرم لیکدہ قمبره فارشی ضدیته باشلا بیر لار . اونلارین حیله لاری و قمبرین ٹونوندہ یارادان سدلری قمبرین سحر جادو یا بنزه بین قارقیشلاری قارشیندا هشچ بیرم ایش باشا سالما بیب و «تات» بین آرذی یا هشچ واخ الی چاتما بیرم . آمما فلکین جبرینندن آرذی و قمبر ایسه وصالا یتیمیرمه بیب بیرم لیکدہ دونیادان کو چور لار . آرذی و قمبر داسه ای بیله لیکله غملی بیرم حالدا سونا چاتیر .

آفا قېرىزىم

يىنە شانلى آدىن دوشدى دىللەرە

اوجالىدى شهرتىن آنا تېرىزىم

فخر ائتىدى ھامىلار بىزىم ئىللەرە

عظىمىتىن گامز سانما تېرىزىم

دوشمانلار ئىلبوين قورخار آدىندا

گىچىن دؤيوشلىرىن چىخماز يادىندان

بىلىر كى دئۇنمزىن اىل - ائو لا دىندان

آيرىلېب دوشىنىدە يانا تېرىزىم

سن بهمن آيىندا قوزانىب دوردون

يىنە آزادلىغىن طبلىمىنى ووردون

مېن ايللىك دوشمازىن بويونو بوردون

دۇندردىن اوره گىـن قانما تېرىزىم

اون ايکى ياشىندا اوشاق - جاوانلار

ۋەردىلار أىل - ألىـ حق اىستەيـنلـر

شاھددىر گوناھسىز تو كولىن قانلار

يولۇندا باىدىلار قانما تېرىزىم . . .

قوينوندا بويوتدون ستارخان ئايـنـ

او دوركى هىچ زامان بو كولمۇ بىلـىـن

چالىشدىن ووروشدون باتماسـين دـىـلىـن

اوـىـمـادـىـنـ شـەـرـتـەـ شـانـما~ تـېـرىـزـىـم

رومانتیک ادبیات میرزا حادی ...

یاراد بیجیلیقی نین بو مرحله سینده « هادی » جلای وطن او لوپ
 بیر پارچا چور ک ایچون باکی یا گلن ایران و جنوب آذربایجانین
 فهله لری نین حالیسا چوخ یانیردی . او دور کی آرازین او تایندا
 باشلانمیش اینقلابی حرکات او نو چو خلی شویندیریردی . خصوصیله
 تبریز حاده لری ، ستار خان قوشونلاری نین دونیانی حیران ائدن
 قهرمانیقلاری ، شاعیر ایچون چوخ الهام و تریجی ایدی ! « بارقه ظفر
 پارلاییر ، استقبال بیزیمدی » جنوب آذربایجان موضوع سونا حصر
 اندیگی ان قولی اولان شعری ، باشدان آیاغا مشروطه چه لرین شائینه
 سویله بن آلو ولی تبریک و آلقیش دان عبارت دیر !
 بشه لیکله ارجاع دوری باشلاندیغی زامان محمد هادی یارا -
 دیجیلیقی نین ۱۹۱۴ - ۱۹۰۸ نجی ایللری احاطه ائدن ایکینچی ، همده
 یتگین مرحله سینه قدم قویمو شدو .

عومور صنعت یولونون قورتاراجاغی اولان ۱۹۲۰ - ۱۹۱۵ - ۱۹۱۴ نجی
 ایللرده کی هادی نین علمی قیمتی نی معین لشد بر مک ایچون دئیک کی
 بو ایللره عاید اثر لرین اساس موضوع علاری امپریالیست محاربه سی ،
 او نو تؤرد تمیش « مدنی وحشی لر » بن افشا سی ، « قربت ایللرده یاد
 وطنی » ینی حیات انتظاری ، شرق - غربین مقاسه سی ایدی . . .

* * *

محمد هادی نین نشر اولان کتابلاری عبارت ديلر :

فردوس الهمات (۱۹۰۸)

عشق محتشم (۱۹۱۴)

الواح انتباخ (۱۹۱۹ - ۱۹۱۸)

و . . .

(عزیز میر احمد و فون « آذربایجان رومانتیزمی نین گور کنلى
 نهاینده سی » آدلی مقاله سیندن اختصارلا و گریلدی)

حیات يولداشى كىمى حرمت كۆستيرىر. خانم لاد همىشە ادلىرىنин كۆزۈل مصلحتىچى لرى اولولاار. دىرسەخان (II) و بىكىل (IV) آغىر، بىحران (ضييقى قاباق لا يرلا). چونكە آدوا دلا (ينىن عقلى مصلحت لرىنى اپىزلىپەللەر). كۆچرى ليكە حىاتىنин چىتىن ليك لرى ايله آمازوكالارى خاطىپىلا دېلار». لىندۇنلى ئالىم. ج. لا يوس دە عىنىي موقۇدە دودا راق بىلە بىر معنوى- اخلاقى كىيفىتە اشا ھ ادىر: هرجۇر امکان و شرایطە باخىما ياراق، اوغۇزبىكىللىرى آنجاق بىرآ دوا دلا دى اولا دېمىش. دەغمىرلىرىن آخىزىنە كىمى اونا صادق اولا دېشلار

يولاس :

* اوغۇزلاردا قادىن لار ئام آزادىرىن. دوغولان اوشاق لار

بو يو يوب دۇرۇشىدە آدچىخارما سىنچا اونا آدقۇيمۇرلەر

اوغۇزلاردا « آئدان آيغۇر، دودىن بوغرا، قويوندان قوج قىردىرىپ ». توى ايلەمك، قوناقلىق و ئەركەك، شادلىقىن مجلس لرى قۇرغان ئىمك، گوجلو عادت - عنقەنە حالمىنى آلمىشىدى. قويون و اينەك اتى يىشىك، اوئىدان احسان و ئەركەك تانزى آدىندا قوبابان و ئەركەك تۈركى خالق لالا اسلامىت دن چوخ قاباق كى قىدىم عادت دىر. Heroudott دابونا اشارە اتمىشىدى: آرتقىن، دىلدىكى كىمى، بونو آلتى عصر بىرلانىن تادىخچىسى F. Cdmakatta ائتمىشىدى. اوغۇزلارا حد - بلوغ باشى خەوصى ايله قىزىن ناشانلادىماسى، ۱۶ گىنتىم ياشى (۱۶ ياشى) قطۇق معىن ايدى. بونلار آلتى - يىددى عصرلىرى كىتابىسىنە لايىنچە مەحافاظە اولۇنۇشىدۇر. دامتا لاردا تصویر ادبلىن خادىتە و احوالات لارىن كوكىلرى بعضاً مىلاددان اول كى تادىخە گىندىب چىخىپ. مثلا،

كتاب دده قورقود:

* قادىن لار همىشە ادلىرىنин كۆزۈل مصلحتىچى لرى دېلى.

« تې گۈز » زاغىلىي « دده قود (قد) » دا واد، آتىكىك دەپسەنن داهىسى هومرىن ائرىننە دە، اصلىننە انگلىيس ج. لوئىس سۆزلىرى ايله دىسەك، « بو موضع قاڭقا ز توپراقى ايله باغلى دىر ». .

«كتاب دده قود (قد) » آذربايچان خالقى نىن اسلامىتە قدركى و هېچ بىر ائرلە مقايسە يە گىلەمەين ان دىست و اعتبارلى تارىخى دىر بوكتا بادا خالقى مىزىن معنوى كىيفىتلىرى - عائىلە محبت، اخلاقى - اتىكىا، ادب - ادكان قايدا و نۇرمالارى نۇز افادەسىنى پارلاق شكىلدا دا پەمىشىدىر.

حضرت محمد و عاشیق‌لار

عاشقی لار هئچ واقت وار لیلار
و قان صوران مستکبر لرین مجلس
لرینه یول تاپمایيلار. آميد مسؤول لار
عاشقی لاری در کث اندیب و بونا
اعتقاد لانسین لار کی هر صنفین یاخچی
پیسی ده او لاپیلرو لی اسلام پیغمبر لرین

■ مگر «عاشق» کو هوول لردہ،
او بالاردا، چادر لاردا الی قبار لیلارا
چا لمازدی نیبیه ایندی او نلارا «طاغوکی»
آدی قو یور لار . مگر عاشق لار هانسی
«مجلس شاھانہ» یہ یوں تا پمیشید بلار؟!!

دوزگون بر حوردي «عاشق» و
«ساز» لا بيزيم اوچون گۈزىل
اولگو اولمالى گر كدىير.

ح. اولدوز

و «ساز»، زحمتکش خلفمیزین
شنایک ماهنی سین ترنم ائدیر.
عاشق لارین چو خی «حق عاشیقی»
عنوانیله مشهور او لوبلار.

چونکی قوشدوقلارى شعر لر
ھميشە حق، عدل، عدالت موضوع
لارى تىرىنم اولىسىدوقلارىنى دائىم
حضرت علی^{ئىپتەن} حق مدافعەسى
كېمى نظمه چىكىدېكىدە فقير، يو خسول
داها دوغروسو بۇ گونكى اصطلاحا
مستضعف لار اوچون سۆز قوشوب
و مستضعف لار حقين مدافعە ائدىب
و مستكىبر و قان صوران لارىن
چىر كىين سيمالارىنى گۆستەرىب .

فقه المنظوم كتابي

یعنی بیر محرز مکاندان ای ددهم
شویله^۱ کیم اخفاایله او لاسا ، ای جان
حکم شر عدیر وبا بس نه ائده لر؟
بو کز^۲ سی—ول آیاغین کسه لار
حبس ائده لر تا کیم ، اول توبه ائده ..
شویله کیم ، قاوون ، یاشفتلو ، خیار
بو ندادخی ال کسیلمز ای ددهم !
یاخود او غلو ندان او غور لاسا یاغی
بوندا دخی ال کسیلمز ای پسر !
آذر پایحان ، سالی ۳ ایل ۱۹۸۰

یاخود اوں درهم گوموش قیمتی هم
بیر کیشی نین مالینی آسما همان
ساغ الین اول اوونون قطع ائده لر
بیر دخی اوغورلوق ائدرسه اگر
سو نرا بیر دخی ائدرسه ای ده ده
یاش یشمیش دخی اوغورلاسا ای یار
یا دخی سود، یاخودات او لار ساهم
یا آناسینه دان آناسینه دان دخی
هم دخی ذی رحم مرحم او لاسا اگر

ساوالان

چکیب آغ یورقانی باشه نه یاتیپسان ساوالان
نه آجی رویادسان ائلی آتیپسان ساوالان

دوشدی قیرقین آخدی آل قان آی هرای
بیر آییل گور دیزه جن قانه باتیپسان ساوالان

بولدولار وارلیخی هر نعمتی ایراندا دونن
باخ بورا گور نتجه سهمیه آلیپسان ساوالان

آذری ائللرینین بهره سی یو خسوللو قوموش

بو نصیب اولدی بیزه ایر بئله واردان ساوالان
آریا مهر و تریب بیله نظر ، مملکتین قورقوسو نا

یشیدیر کارخانازین فارس ایله تهران ساوالان
قوی بو آج تور کک تو کولسون هامیسی فارس دیارا

اردبیل ، مشکین ، سراب ، رشت ، مغاندان ، ساوالان

بلکه چیخین دیلی یاددان او شاغی فارس اولسون

بو یانیق گونلوسی لاب درده سالیپسان ساوالان
او دلار ائولادی ینه لال او لا ایراندا بو گون ۶

سن مگر ائل او بانی مفتنه تاپیپسان ساوالان ۸

اکبر

اولگر

(آذربایجان شاعرلر و یازیچیلار جمعیتی نهن اور گانی)
او اگر آدلی مجله ادب ساحه‌سینه قدم قویدی بو مجله‌ده
متتوع مطلب شعر و مقاله‌لر آذربایجان شاعرلر و یازیچیلاریندان
دار دین .

بو مجله‌ده «اولدوز» ، «کور او غلی» ، «او دلار -
بوردی » ، «مهد آزادی» ، «فروغ آزادی» ، «ددده قورقود»
و ... شاعر و یازیچیلارنوندا اشتراکی وار .

خوی : م. «فانی گوئل»
هدیه نیزدن جو خلی
اشکر اندیریک ساغ
او لاسیز گی بیزیم
مشکلا نیمه میزی و
یولوموزون نقدیر
جتنین لیقین درک اندیسیز .
تهران - ر - آلب تکین
نظار لریز دوزدی
بیز یمده قبو لو مو زدی
ولی نتجه گی بیلیر سیز
حله لیک گروهه لارین ،
سازمان لارین نظر -
لرینه قاریشمیر یاق
یشده بیزه مکتوب
گو ندرین .

خوی : حسین
گوژلر یمیز اوسته
د ادی - گیزه عمـل
ا اندیریک .

خوی : خانیم پری
«آذربایجان ایتگین
گنچه‌یش لری » ،
کتاب د گیل بلکه
سلسله مقاولدیکی
بیزیم همکار یمیز
ح ، او لدوز باز بیلار
و شاید گله جکده
ادامه‌سی او لا
ساغ او لاسیز
مرد : آفای اقبال صفری
گوژلر یمیز اوسته
استه دیگـت لری
گو ندره ریلک

پہلوی

گوندہ گئندین زیارتہ
ھی خراسانہ پہلوی
یادلاری باغریوا باسدن
ایگیدلری داردان آسدین
دانیشانین دیلین کسدین
سالدین زندانہ پہلوی
سلیمان ثالث

پوز وئر جاهانه پەلواي
مین لر آنایير لدی ساچین
قیرمزی رنگ لەمادی تاجین
سەندن بىر اشرف باجین
قصد ائدير جانه پەلواي
دوشمان او لدون عدالىه
رونق وئردىن جهانى

سملدن اینجیبیدی بوتون
خـ اوـرـمـیـاـنـه پـهـلـوـی
بوـیـادـی مـلـکـی اـبـرـانـی
فرـمـانـیـن قـانـه پـهـلـوـی
آـغـلـارـ قـوـیدـون آـنـالـارـی
یـارـاتـدـین قـانـلـی بـاهـارـی
۴ أـللـهـ، تـسوـت رـوزـگـارـی،

آرتشی سربازلارین و تانکلارین حمایتی آلتندابیمارستانین بویوک
آنقلاب آمبو لانسین ئۆز اختیارلارینا آلیب و معرکەدن قاچيللار و جماعتىدە
گوئللریندن كلانترىنى و نىچە دستگاه جىپ و سوارىنى اودا چكىللار و بو
در گىرلىكى دە سرباز اوچ نفر پاسبانى ئولدورور و ئوزۇدە ملتە
قارىشىر. و هەمین گوندە بىر عدد ئاظاھرات ائدەنلەرنىن بهارخىاوانىن دا

كلانترى ۴ دە حملە آپارىللار و مأمورلار اوسلارين اوستونە
آتش آچىللارو بو شىدللى آتىشما دا كى آخشام ساعت ۱۱ ياخىن
ادامەسى وارايىدى بىرچوخ عده شەھىد و يارالانىر و نىچە دە جماعت
بو كلانترىنى دە نىچە ماشىن و موتورسىكلەت لە بىرىشىدە اودىللىللار
گۈن باتىما ياخىن ساواكى لار و ضد انقلاب لار شهرىن مختلف
يېشلىرىنده تىرانسازلىغا باشلادىلار و بى گناھ جماعت دن نىچە نفر
شەھىد و يارالادىلار بونۇنلا بىلە انقلابى قوه لر ميدانما گلىب آتىشما،
باشلانىر

بو گون جماعت خیاوان لاردا ماشین لارین قاباغین کسیب ساو اکیلاری

۵۷۱۱۰۲۵

آختار بردیلار و بو وسیله ایله چو خلارینی تو توب و پادگاننا تحولی
وئر دیلر (سن دئمه تو تو لانلاری - (پاد گاندا پراسلحه اندیب
دوباره شهره بورا خیر میشلار)

بو گون جماعتنی صبری کسیلیپ و بود گر لیکه ارد سون قویماق

۵۷۱۱۰۲۶

اولین شماره روزنامه «قرکی - فارسی» زبان در تبریز منتشر شد

اوجون ائولردن ائشیگه
تو کولوب تبریزین پادگانینا
طرف حرکت اندیللر و بیر
شدتلی در گیر لیکه دن صونرا
پادگانی واورد اولان اسلحه
لری الله گچیجیر دیالر و فرماده
اشکر تبریز (فرماندار نظامی
بیدآبادی) که موقع دولته
اعلام و فمادرلیق ائتمیشدی
اما ئوزی بـو قانـلی
و وروشمـالارین عـاملی ـیدی
پرسـنل انـقلـاری و جـمـاعـتـ
طـرفـینـدـن توـتـولـوبـ و
بـوجـورـلـوـقـلاـ شـهـرـینـ کـمـترـلـی
جمـاعـتـینـ آـلـیـهـ دـوـشـورـ

۵۷۱۱۰۲۷

در گیر لیکه دن صونرا جماعت

غلبه چـالـیـرـ و ضـمـدـ انـقلـابـ

آـرـادـانـ گـوـتـورـ وـ لـورـ

ازـلـینـ شـخـازـهـ رـوزـنـاهـشـ کـنـ
فارـسـیـ زـیـانـ قـبـرـیـزـ بـنـمـ
هـاـلـنـدـ نـوـزـ دـوـظـمـمـسـیـ هـدـ تـبـرـیـزـ
چـنـدـ خـبـرـ وـ گـنـ اوـشـ بـزـیـانـ خـزـمـیـ
جـابـ شـدـهـ اـسـتـ .

فریدون حاصارلی

بەھەمنىن يېرىھى دوقۇزى

پارلادى گوپاردە ئئلىن او اندوزى
خنجرىن دوشمانىن باغرىنا تاخىدى
ئەليمىن آدىنا ظفر وورولىدى
حلال دى بو شهرت آنام تېرىزىم
دوشمانىن بويۇنى بوران تېرىزىم
باشىنى او جانىدى ملتىن گىئنە
ظاھىرىن جانىنا و لوله سالدى
جلاد قاباغىندا كېتىمىز دېزلى
ئىچە يوز قوربانىق وئردى صىداغا
ئەللىرىن آدىنا نغەمە يازىلدى
ياغىلار جانىنا دوشدى ولو له
قارنال تاك، دوشمانى تو تدى يو وادا
دوشمان فاباغىندا داغ اول تېرىزىم
ئارىخ بوبى فيرىتىنالار گورمۇسن
ياغدىرىدى جلادا كىنە او خىلارى
انقلاب شەلھىسى عرشه دايىندى
گۈزلىرىن قورخوتۇسون سالىن دىلەت
دئىدىلار ئولرىك چىكىھەرىك ذلت
اطاعت ائمەدى قان اىچىن لە
انقلاب يايىلدى ، بوتون اېرانا

يەتىشىدى بەھەمنىن يېرىھى دوقۇزى
بو گون دە تېرىزىم آياغا قاخدى
آزادلىق بىناسى بو گون قورولىدى
بويوك يېرى حماسه ياراندى بىزە
ھەميشە قاباقدا دوران تېرىزىم
بىلدىرىدى دىنيا يە ئېرىتىن گەنە
انقلاب بايراغىن ئەلەنە آلدى
سوپەدى ھەنج زامان قورخەمارىق بىزلىر
قورخەمادى اينىتلىرى گەنچىدى قاباغا
ظاھىرىن رېشەسى كۆكىن قازىلدى
 فعلەدە كەندلىدى وئردى ال - اله
جولان ووردى يوموروق لارھاوا ادا
اېران اھلى دئى ساغخ اول تېرىزىم
سن بىزە ھەميشە الھام وئرمى سن
قدرت آلدى تېرىزىمدىن چوخ خالارى
او قدىر چىكمىدى ھائى او ياندى
اود آلوو ياغدىرىدى دوشۇن ملتە
آمما كى قورخەمادى ھەنج زامان ملت
خالقىھەيز سون قويدى ئام گەنچىن لە
آنَا وطنىھەيز ، دۇندى عصىيانا

قاراچیق چوبان

بیر لشگره قان و سد و ردو
بیر اشکربن فارشی مین
تک آنلی کسیب دودان
قیرخ ایکی هین قوشونا
تکینه قان قوس دوران
د غفلت قوچانین» اوغاو
« آغ بوز » داشتراک
الدیر. دوشعن دارماداغین
او لوپ او غوز قهرما بلازی
اسپر لرین آزاد ائدب
شن لیک اگده — ائده
ذر بایجانا قا بدیل لار.

چیر پیشما باشلاههير .
چوبان و قازان خان
يالقيز (لک) قايمير لار .
دشمن لر او نلاري آرايا
ساليب حا نلاري يمين قصد دين
ائديلرلر بو زامان او غوز
قهير ما نلاري بو شارييان
او فلار ين كومگيميه چاتير لار :
قلبي نجح جال آغام قازان
گلدی چاندی ائل . آرخان
بو دويوشده او غوز
اكل لر يمهين بو يوئى قهر مارى

«قازان» خان واقعه‌دن
خبردار او لسوپ نوز
عالله سینین اسیر لیدان
نجات وئرمک اوچون
تکجه‌سینه کافر لرین دا لینجا
گئنه‌ک ایسته بیر قاراجيق
چو باش دا قازان خان لا
بیر ليك ده اسیر لري آزاد
ائمه‌ک اوچون گئنه‌مک
ایسته بير . آما قازان خان
فکر اندیر اگر جو باشی
أوزین آپاراصا باح ديرلر
کی قاراجيق چ-وبان
او لاسیمدی قازان خان
نوز عائله‌سینن دوشمن
الیندن فور تارا بيلزدی.
بو فکري اندیب چو باشی
ایسته بارا . قاراجيق
اصرار اندیر . سوزلری
چپ گلاب قازان خان
قاراجيقي بير بو يوك
آغا جا بالغلايب نوز تکجه
بولا دوستور .

قاراچيق چو بان اجيق-
لانبيب آغا جا بير انكان
وئر ب آغا جي كو كوندن
(ريشه سيندن) چيخاردىپ
آغاچ داليمندايولادوشوب
ئوزون قازان خانا يئيرىپ.
قازان خان چو راينى بو
ايگىمت ليگىمندن خوشى
گلىمەر و اوونون ألىلر بن
آغاچ دان آچىپ و او نلا
بىر ليكىدە دوشمندەوروش
ماقى گىدىپ.

آغ چاپلى

بەھمن آيى عصييان آيى

ئولكە مىز دە حق نداسى او جالدى
 جلاڭ لارىن رىنگى سولوب سارالدى
 تو كولدى قان كوچەلر دە سئەل او لدى
 ظفر چالان دە يوش لر دە ائل او لدى
 فەھلە ، ايشچى ، اكىينچى لىر او ياندى
 شاه ئونوندە تېرىز او گون دايمازدى
 استقلالا قىيمت وئرىب او جالتدى
 آز زماندا ظالىم لرى قو جاتدى
 قىيفىل لانمىش دىللر بىر دن آچىلدى
 رستاخىز يىن ساختمانى او چولىدى
 شرف ساندى آذربايچان عصييانى
 سىنگر او لدو او د يوردونون هر يانى
 ائل چالىشىدى شاه رژىيمىن پوزماقا
 يئنى قانون . يئنى تارىخ يازماقا
 قوچ اينكىيت لىر بىر يىنه يار او لدى

ايшиق دونيا قولدور شاها تار او لدى

بەھمن آيى عصييان آيى سايىلدى

اوردا. بوردا ياتىب قالان آيىلدى

٢١١٥، خوى آغ چاپلى

و من ایا ته خلق السموات و الارض و اختلاف
الستنکم والوانکم ان فى ذالک لایات لامالدن

(روم سوره سی ۲۲ مینجی آیه)

« اوونون (آلاهین) نشانه لریندن ، یشر و گئوی لرین یارانویشی و دیل لرین
و نژادلارین جوره به جور او لاما سیدی . بونلار بواون دنیا انسان لارینا
آلاهین نشانه لرین گئوستربو . »

هئچ خلقین ، هئچ ملتین
دیلنی دانماق او لماز
سنده ای آذر بالام
ئوز دیليندە او خو ، ياز

... و بىلە لىكە لە ٢٩ بېھمن باشلازدى